

måste duka under. Flertalet af de skjutsskyldige i den del af Småland, som jag närmare känner till, hafva sig ålagdt att skjutsa omkring två mils väg, räknadt från den ena gästgifvaregården till den närmast liggande, mot en skjutslega af inalles 1 rdr 60 öre, en ersättning, som efter derstädes nu gångbara pris väl möjligen lemnar valuta åt den körande, i fall den skjutsskyldige skall betala honom lega, men alldeles icke för hästen.

På nu anförda skäl samt hänvisande i öfrigt till de grunder, som i förevarande afseende finnas i vid föregående riksdagar i frågan väckta motioner och förda öfverläggningar, föreslår jag vördsamt, att, för att, om icke helt och hållet dock i någon mån, tungan af ifrågavarande åliggande må blifva afhjelpat,

skjutslegan höjes, der entreprenad nu finnes, till 1 R:dr 50 öre, och der entreprenad ej finnes, till 1 R:dr 20 öre per mil, nu gällande vagnslega i begge fallen oberäknad.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1874.

A. W. Wigardt.

N:o 16.

Af Herr Olof Nilsson: Om skjutsningsbesvärets skiljande från jordbruket, samt om erforderliga medels anvisande för detta ändamål.

Riksdag efter riksdag har inom representationen frågan om skjutsningsskyldigheten blifvit väckt, alltid med föga, ofta med ingen framgång, och likväl återkommer den alltjemt med ständigt ökad styrka! Hvarföre? Emedan medvetandet om rättvisan af en sak upprätthåller modet och skänker krafter att återvinna hvad

man förlorat. Med frimodighet och förhoppning att framgångens stund nu en gång må vara kommen, går jag därför att äfven vid 1874 års riksdag väcka denna fråga till nytt lif. Må vi då först i minnet återkalla tillkomsten af denna så kallade skyldighet.

Den ursprungliga rättsgrunden är våldets rätt. Det är ur våldgästningen som skjutsningsskyldigheten leder sitt ursprung. Det var till stäfjande af det våld, som förbiresande herreskaror lika som andra också i detta afseende utöfvade emot bonden, de första stadgandena under Magnus Ladulås år 1285 om gästgifveri och skjuts mot betalning tillkommo.

Dittills hade ej annan skyldighet ansetts ega rum än den, att utan betalning förse dem, som i Konungens ärenden reste, med nödiga hästar, en rättighet som af desse på mångahanda sätt missbrukades, och som därför äfven underkastades åtskilliga inskränkningar och bestämmelser, ända till dess den upphörde år 1642, derigenom att krono- och skattebönder, för att från denna så kallade kronoskjuts-skyldighet varda befriade, åtog sig de så kallade skjutsfärdspenningarne.

Sedan sålunda skyldigheten att skjutsa Konungens ombudsmän, den enda skjutsskyldighet, som någonsin funnits, blifvit mot skatt utbytt, så finnes ej någon skjutsskyldighet, som af ålder lagligen egt rum.

Icke destomindre blefvo småningom de af Magnus Ladulås påbudna gästgifverierna, der hästar borde resande tillhandahållas mot emellan dem och de skjutsande öfverenskommet pris, allt vanligare och blefvo slutligen af de mäktige herrarne ansedda såsom någonting, som ålåg bönderna att underhålla. Stadganden, bygda på denna lagstridiga förutsättning, utkommo, och tid efter annan utvecklade sig förhållandena till det nuvarande oeffterrättighetstillståndet, så att man anser sig berättigad att såsom skyldighet af bonden pretendera, att den samme skall, emot en betalning som beror af taxa och ej får af den skjutsande efter skjutsens värde bestämmas, ensam draga bördan af ett åliggande, hvaraf samtliga öfriga klasser mer än bonden sjelf draga fördelarne.

Att skyldigheten i sin tillkomst är olaglig lärer väl numera de fleste medgifva och har en gång blifvit såsom representationens gemensamma åsigt uttaladt.

Ständerna förklarade då äfven, att skjutsskyldigheten borde från jordbruket skiljas, men icke desto mindre finnas de som antaga, att förhållandet blifvit under tidernas längd förändradt till ett lagligt, ehuru åtminstone ett mot jordens nuvarande egare förbindande. Jorden har, säger man, då den förvärfvats, varit med denna börda belastad, och egaren har ej förvärfvat högre värde än det jorden eger, sedan från dess totalvärde afdragits den summa hvartill skjutsningsskyldigheten kan anses uppgå. Jag lemnar för tillfället åsido, huru berättigadt ett sådant resonnement må kunna vara, när det gäller sådana onera som nu visserligen finnas obiligt tryckande för jordbrukaren, men hvilkas tillkomst icke kunnat bevisas vara

olagliga. Deremot vågar jag påstå, att, när bördan på olagligt sätt tillkommit, resonnementet är fullkomligt grundfalskt.

En jordegare, som köper ett hemman, köper detsamma icke blott sådant det är, utan ock sådant det kan visas böra vara, han köper det med all hemmanets rätt, med allt hvad dertill vinnas kan. Likasom ock hans arvingar, om det under någon framtida rättstvist skulle visas att hemmanets rågång rätteligen bör tillbaka dragas, nödgas underkasta sig detta, likaså eger han att åtnjuta fördelen af den rättighet, som kan bevisas hemmanet lagligen tillkomma, och befrielse från den börda, som visas vara hemmanet olagligen ålagd. Dessutom finnas i Norrland i min hemort många hundrade åboer som från ris och rot brutit och odlat åt sig nyhemman. Å dessa hemman har aldrig någon skjutsskyldighet kunnat finnas, men ålägges dem nu emellertid sådan, ehuru den för dem, såsom ofta flera mil usel väg aflägsna från gästgifveriet, blir så mycket mera tryckande, då de i början knappt kunna föda tillräckligt dragare för det nya hemmansbrukets stora behof, men nödgas bortskicka dessa, och detta för att skjutsa till exempel dem som resa i det produktiva ändamålet att få vid Avasaxa tillfälle att en midsommarnatt draga gäspen vid midnattssolens sken. Hvad dessa hemman beträffar, måtte väl åtminstone för dem det återopade resonnementet icke kunna anses gällande.

Men, som sagdt blifvit, det är redan i och för sig grundlöst, skjutsnings-skyldigheten är en orättvisa, det är ett faktum, hittills ovederlagdt och alltjemt omöjligt att vederlägga. Dess skadliga verkningar äro också allmänt erkända. Såsom statsekonomisk prestation betraktad innebär skjutsen, sådan den nu behandlas, ett oerhördt slöseri; när arbetskraften bäst behöfves, nödgas den ligga obegagnad vid gästgifverierna. I och för en önskad transport om en mil, nödgas på många ställen och särskildt i min hemort häst och karl ofta tillryggalägga flera mil, annat allt att förtiga.

Blefve skjutsen en allmän börda, så att en hvar finge intresse af dess ändamålsenliga anordnande, så skulle säkerligen en gemensam plan, hvarigenom nationens arbete kunde inbesparas till andra mera produktiva ändamål, ofelbart uttänkas och i verket sättas. I moraliskt hänseende är skjutsskyldighetens skadlighet oberäkneligt. Jag vill ej beskrifva det moraliska förderf, som, nu visserligen i mindre mån än förut, men dock ännu i högsta grad känbart sprider sig från gästgifverierna, der, äfven då entreprenad eger rum, det skjutsande folket sammändrages och får, under sysslolöshet skilda från hemmet, öfva sig i lättjans och dermed också i lasternas vidriga idrotter. Detta har mer än en gång blifvit af landets ädlaste män och bästa personer skildradt. Jag förbigår därför detta, men deremot anser jag mig nu böra påpeka det moraliska onda, som ligger i ett beskattningssätt, som lägger hela det ifrågavarande onus på en enda klass eller näring, och som dessutom äfven inom denna är och måste vara ytterst orättvist fördelad. I detta hänseende är ställningen just nu, under alla de rubbningar som genom jernvägarne åstadkom-

mits i vårt gamla kommunikationssystem, mer än någonsin odräglig, orättvisorna mer än någonsin skriande.

Om således jordens skjutsskyldighet är i sin tillkomst och sin tillvaro olaglig, i sin beskaffenhet skadlig och orättvis och sålunda bör upphävas, så lärer också kunna ske. Något hinder härför ligger åtminstone ej; hvad som af en komité, som tillsattes att utreda frågan huru och på hvad sätt skjutsen kunde från jordbruket skiljas, men hufvudsakligen inskränkte sig till det svar att den ej borde skiljas derifrån, har blifvit anfördt, att nemligen den erforderliga kostnaden, som då behöfdes, uppginge till så stort belopp, att dess öfverflyttande på statsverket ej borde ifrågakomma.

Ty då en del af landet nu kan draga denna börda, lärer väl hela landet också, och mycket lättare, kunna det. Dessutom bör kostnaden för statsverket alldeles icke behövas så stor, om här likasom i andra förhållanden antages såsom grundsats, att för en vara bör betalas hvad den samma är värd. Om således den skjutsande af resanden erhöle full betalning för prestationens verkliga värde, och staten endast der, hvarest i följd af särskilda lokala förhållanden, priset skulle blifva så högt, att trafiken derigenom allt för mycket försvårades, med sin hjälp mellankomme, så skulle statens bidrag ej behöfva blifva så stort.

På grund af hvad jag sålunda anförde, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan om vidtagande af åtgärder, ledande derhän, att gästgiveri-, håll- och reservskjuts-tungan måtte, såsom ett jordbruket särskildt åliggande onus, från jordbruksnäringen aflyftas, samt, der icke särskilda förhållanden påkalla statens mellankomst, skjutslegan å hvarje särskild ort bestämmas genom entreprenadauktion, och de resande sålunda sjelfve betala värdet af den skjuts, hvaraf de vilja sig begagna; samt att Riksdagen må för ändamålet anslå erforderliga medel.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 23 Januari 1874.

Olof Nilsson,
från Westerbotten.

Häruti instämma:

L. J. Fahlander.

Gustaf Hægström.

C. E. Hjelm.